

קבלת פניו של בעל

בלוח AB V מכתבי אוגרית

מאת מ. ד. א. קאסוטו

לחברי היקר פרופ' י. קלונדר
ליובליו הספרותי.

הריini מביא לפני הקוראים את תרגומי ואת פירושי לעמוד הראשון של לוח VAB מכתבי אוגרית. נקטתי באותה השיטה שעיל-פיה התנהגה במאמרי עלי מותנו של בערך, שנדפס בת רביבץ). חילקתי את הטכסט לפסוקיו ולחוויו עלי-פי המשקף, וסידרתיו בסדרה העלווה לתקבילה את ה Helvetica שבין הפסוקים או בין החווים. כדי שיבדרתו בצדקה זו ובძידור זה מעין פירוש, ואוכג' נקצר בפירושי. גם שכבר ימצא הקורא בחזקה זו ובძידור זה מושם פירוש. בפירושי, שעררתי תרגומי העברי, שהציגו עלי-ידי המקור, יש בו כմרין נימוקים לתרגם ולפתורני. אחר כל פיסקה ופסקה, הבאתי רק את החדשושים שלי ואת הנימוקים לתרגם ולחותכו אהם, ורק עלי-פי הרוב נמנעת מלהזכיר את דעותיהם של יתר המפרשים ומלהחותכו אהם, ורק פעמים, כשהראיתי צורך בכך לשם הסברתי, הבאתי דברמה מתוך פירושיהם של אחרים, בהזורה מפורשת של שם. ככל ימצא הקורא שום העירה על איזה ביטוי מסוים מביתויי המקור, סימן שפירשו של אותו הביטוי פשוט וברור, או שכבר בא על פירושו הסכם כלאי, או שבנוגע לו קיבלתי את דעתו של אחד החוקרים הקודמים. אני רושם כאן את שמותיהם בהערה⁽²⁾.

ראש העמוד חסר. מתוך מה נשאר יוצא ברור, שבו היה מספר אין נכנס בערך ב��תו של איזה אל אחר מידיינו. החלק הקיים של העמוד, אחר מליט בודדות אחדות שאפשר פירושן מכיוון שהן מנוקחות מעניינן⁽³⁾, מתאר את קבלת פניו של בערך בבית האל המארה.

עבד את אלאין בעל,
סادر וכל בעל (4) ארץ
שרת את השר בעל ארץ.

הכוונה: האל המארה (שבודואו היה שמו נזכר בפירוש למעלת, בחלק החסר) עבד את אלאין בעל, שרית את השר בערך ארץ, קלומר כייד את בערך במאלך ובמשתה, כפי המנהג הרגלי לכבד את האורחים החשובים. שני הפעלים עבד וסادر יש להבינם כזרות של עבר סיופרי. אילו היה כאן ציווי, כמו שטוביים אלה שכבר עסקו

(1) ר' כרך י'ב, ע' 169–180.

Virolleaud, *Syria* XVII (1936), pp. 335–345; i d e m , *La déesse Anat*, (2) pp. 1–10; Dussaud, *RHR* CXVIII (1938), pp. 134–136; de Vaux, *RB* XLVIII (1939), pp. 593–595; Gaster, *Iraq* VI (1939), pp. 131–132.

(3) בתחילת ש' 1: אל חעל (אלו: אל חיכנס, או: אל חכניות), ובהמשך ש' 2:

בטעסט זה (עֲבָד, שְׁרָת). מן הזרוך היה, בהתאם למה שנוהג בסגנון האפי⁴, שיסופר אחר כך במלים מקבילות לאללה שבפקודה, שכפי הפקודה כך נעשה (ויעבור את אליין בעל, וישראל את השם בעל ארץ). על-סמן פירושי מתבררת היטב גם התנוועה שבמלה סאַד. במקום הדומה בלאה D II, ה', 20, 30, באים הציווי והאימפרקט ב-a (סאַד, תסאַד), ולפיכך גם כאן היה צורך להזכיר בצורה סאַד. הכתוב שלפנינו, סאַד, מראה לנו את צורת הפרקט *qatila* לאמפרקט *yaqtal*.

כִּם יָתַעַר (5) וַיְשַׁלְּחֵמֶנָּה	(6) יָבֹרֶד לְפָנָה	קָם וַיָּשַׁא [פְּשָׁאָת] נַיאֲכִילָהָג
וַיַּעֲתַח שָׁד לְפָנָי,		
בְּחַרְבַּמִּינְקָת וַיַּזְרָא.	(7) בְּחַרְבַּמִּלְחָת (8) קָעַמְרָא	

אחר הכל שבסיסקה הקודמת בא הפרט: כיitzד עבד ושירות אותו. השיטה של כל ואהריו פרט רגילה גם בכתבי אוגרית וגם בכתביהם המקראי. — 4b. יתער. נדמה לי שאפשר לקובע את הוראותו של השורש הזה על-סמן מה שכתוב בשיר עז נישואי ירחה ונכלה, ש' 33-37. שם מסופר כי כשהביא החתן את המוהר, סידר אביה של הכלאה את מכון המازונים, ואמה את כפות המازונים. אֲחִיךָ — יתער משרטם, ואחיזותיה את אבני המازונים. ברור הדבר, שהשניה ממשית המלים שהנחתין בלו תרגום, משרטם, צריכה להורות על מטלי הכסף והזהוב המהווים את המוהר⁵, כי רק אלה חסרים עדיין בשורת הדברים הבאים בחשבון בפעולה הנידונה. ודוקא הם העיקר. ואשר למליה הראשונה, יתער, המורה על מה שעשו האחים והאחיות. משמעה יהיה אולי ספק הנחת המטליים ואבני המשקל על כפות המазונים. והנה ממשני פסוקים אלו למדים כי בעברית המקראית היו ממשים בהוראה זו והרשיט נושא וועל (איוב ר, ב': לא שקל כמושי והייתי במאזונים יש אוייחוד; תהלי ס"ב, י': במאזונים לעלות המה מ babel ייחוד). אם כן איפוא, עלינו לתרגם ככה: אֲחִיךָ נשאו (או: העלו) את המטליים (על אחת מכפות המазונים). אחיזותיה נשאו (או: העלו) את אבני המазונים (על הכה השניה). בכתוב האוגריתי שלפנינו, המדבר על סעודת, יש להבין את הפעול תער, כזכור נושא. בהוראה של הפעול העברי נושא בברא' מג, ל"ד: וישא משות מאת פניו אליהם ותרב משות בנימן ממשאות כלם חמיש ימות וישתו ויסקרו עמו⁶. — 6-8. גוסחה דומה לו רגילה לבוא בכתבי אוגרית כל פעם שמספרים על איווע סעודת. את פרטיה של הנוסחה כבר פירשתי במקום אחר⁷, וזה פירושי בקיצור: חד, משל למאכל בראיא ושמן: הרבה. בהוראת סclin (השווה יהו ה', ב'); מלחת, בהתאם למשל של השד, מתברר על סמן השורש הערבי מלח, להנין (הסתכו מנתחת את המנות, את השד, בשבייל האורחים, וכאלו תנייק אותם. יכולות תנתן להם לשבוע מן השד): קץ מקבילי לחד, ולפיכך יש לתרגם זיו (המלה המקראית ל-חד בישע' ס"ג, י"א). כאמור עוקץ או עוקזו של חד בלשון רבותינו (nidha מ"ז, ע"א); השווה קווצו של יוד. המשל נהוג גם בעברית; עי' ישע' ס' ט"ז: וינקת הלב גוים וشد מלכים תינוי; שם ס"ג, י"א: למתן תינקו ושבעתם משד תנומתיה, למתן תמצז והתענוגת מזיז כבודה; השווה גם שם ס"ב, י"ב, ועוד דבר ל"ב, כ"ה; פ"ג, י"ט; ואイוב כ', ט"ז⁸). אשר לפועל

4) ר' מה כתבתי על זה בתביבין י"ג, ע' 205-206. 5) מהשורש שרר, להיות חזק, להיות קשה.

6) אין מן הנמנע להבין יתער כפועל חור, נרדף ליקם שלפנינו: בינתפלא.

7) ר' Orientalia I (1938), ע' 282-281.

8) על גוסחה קבועה אחרת, הבאה בהמשך הלוח שלנו (ד', 29-32), ר' בהערה הנוספת בסוף המאמר הנקובי.

ברד, שאינו מופיע במקומות המקבילים. נראה מתוך העניין שהוא על הפעלה הנעשית בסכין, ולפיכך יש לפרשו על סמך המלה ברדיים שברא' ל'א, י'א ובזכירה ו', ג' ; ו', כלוּמר מנורמים, מגוונים שונים בחוקים שונים של שערם; ההוראה העיקרית של השורש הריה כנראה ל'ח'ק, וקרוב הוא ל'שורש פרד.

עַמְּדָה וִיבְּרַכְהוּ וַיִּשְׁקַׁחַהוּ	נדד (9) יעדר וישקינה
וַיִּתְן כּוֹס בְּדָדָה	(10) יתנן כוס בדרה
בְּקַיּוּם בְּשַׁפֵּת קְדֻשָּׁה	(11) כרפן בבלאת רדה
כְּלִי רֶב עֲצָzos לְמִרְאָה	(12) ברך רב עטם ראי
סְפָל אֲדִירִי שְׁטוּם	הן (13) מות שםם
כּוֹס קְרַשׁ תְּרָאָה הַגְּבִירָה	כוס קדרש תראאה הגביראה
גְּבִיעַ תְּהִזּוּ אֲשֶׁרֶת	כרפן (14) להטהנה אתת
	כרען (15) להען אהרת

תיאור הפרט נמשך: אחר האכילה באה השתייה, והפסיקת מקבילה ל'קדמתה. נתינת הכלוס והגביע מתוארת בארכיות א'pitia. — ๘. ננדד. המלה ג'ד בעברית (שם, ט'ו, ח': נצבו כמו נז'לים, יה'ג, י'ג; ווועטדו נז' א'ח'ז; שם, ט'ז: קמו נז' א'ח'ז; מהל', פ'ת, י'ג): ויצב' מים כמו נז' (וז' המלה נז' (גבעה) בערבית, מוכחות שהוראה השורש היא להתנסא, לקום, פ'עמוד. כשם שלמעלהה (shoreה 4b) נאמרה קימה באכילה. כך נאמרה כאן קימה או עמידה בשתייה: השווה AB II, ג', 12-13: ייד-דיקט, ו-AB IV, ב', 17: ייד ויקם, ועי' עוד מה שכתחתי bi-D-Orientalia, כרך ז' (1938). ע' 280. הערא. 1. — 9. יעדר. שורש זה נמצא גם bi-D III, ו', 14-13. ושם מקביל לשורש פ'לט (בבנייה הגורם, כלוּמר בעברית פ'לט): ויפְטָרְךָ בְּן [דנאנ'] ויעשרך ביד בתה' ענתה⁹, ואם כן, ההוראה העיקרית צריכה להיות דומה זו ש' השורש פ'לט. כלוּמר להימלט, ל'חיות (באכדיית balatu): עוד בא שורש זה, ע'ר, bi-D II, ו', 31-30. כשבטיחת ענת ל'אקהת חי' נצח, ומוסיפה עוד מליטים אחדות ביחס להבטחה דומה מצד בעל (ובבע' כ'יחוי יעדר וישקינה יבד וישר), ושם מקביל הפעול עשר ל'פועל חוי, כלוּמר (כנראה בבנייה הגורם) ל'חיות, ל'ח'חיות. כדי ל'צינן עוד שג' שם, כמו כאן, בא העניין בקשר ל'שתיה ולזמורה. הכוונה כאן היריה כנראה לברכת חיים ל'מך, כמנגה הרגיל בمزוחה הקדום. ולא שם בלבד (יחי המלך, מלכא שללמן חי), וכ'וי'ב: באוגריתית: עם ע'ם ח'ית). וברכה זו מתאימה ל'ענין, מכיוון שביע מופיע, כפי מה שיצוא מהמשך העיליה, כמשמעות ל'מלוכה^{9a}. פסוק דומה במקרא (מלכ'א ב', כ'א): והנָם אֲכִילָם וְשִׁתָּם לְפָנָיו וְיָמְדוּ יְחִי המלך אֶלְעָנָיו^{9b}. — 10. יתנן (מלכ'א ב', כ'א): והנָם אֲכִילָם וְשִׁתָּם לְפָנָיו וְיָמְדוּ יְחִי המלך אֶלְעָנָיו^{9b}. יתנן כ' בד'ה. משם הביטוי הנוהג במקרא: עי' ל'משל ברא' מ', י'ג: ונתנת כוס פרעה בידיו ר'מי ל'ה, ה: ואנתן לפני בני בית הרכבים גבעים מלאים יין וכוסות ואמר אליהם שתו יין (למעלה, פס' ב', כתוב: והשקיית אוחם יין כלשונו של הקטן האוגרייתי שלפנינו). —

(9) אומנם, שם כתוב יעדר ב-²-ש, אבל אנו מוצאים בעלילת דנאלו גם ² שמר שאינו אלא שמר [ר', מה שכתחתי bi-D REJ] שורה חדשה כרך ה' (1940), ע' 128.]

(9a) ר' ידיעות ט' (ח'ב), ע' 50-51.

(9b) על סמכ הטערטהי, שפירושה של המלה האוגריתית עשר הוא להחוות, מציע יודרי מר. ש. ייבן לרשות כאן פשוט ויחיהו, כלומר ישב את נושא ביןנו, גם זה אפסר. ואולם, קשה קצר, מכין שהיה לפחותו לכטב קודם וישקנו ואחריך ויחיהו.

9. עוד ביטויים מעין אלה חוזרים בכמה כתובים, ואין מן הצורך לחייבם בפרטות. —
 11. כרפן. אפשר לחשוף, כדעת אחרים, שאנו זה אלא שם נרדף ל'קס', הבא רק
 לשם הקבלה פיוית. אבל אפשר גם כן לחשוף שהכרפן הוא הכליל הגדול שמןנו
 מරקים את הין אל הocus. ואולי האפשרות השניה היא הנכונה (בכפאת ידה!).
 כמובן זו היא ההורה של הגבייעים בפסוק הנ"י בירמ' ל'ה, ה' (נגביהם מלאים
 יין וכוסות). — 12-13. על חרוזים אלה הקשים ביותר הוצעו פירושים שונים הרבה זה
 מזה, שאינם מתקבלים על הדעת. מכין שבש' 13-ט' TABOA אפוזיציה ל'קס'
 ו הכרפן הנזכרים כבר בש' 10-11, נדמה לי ברור שגם בחוריוני הבניינים (ש' 12-ט')
 אין אלא אפוזיציה מעין זו. את האותיות בכרכב אני מחק לשתמי מליים (אפשר
 לראות בתצלום את עקבותיו של סימן הפיסוק אחר ה'כ'). בכך כנראה הרינו שם נרדף
 ל'קס' או ל'כרפן או לשנייהם (השווה פ' בARAMIT ובעברית משנית). ורב = גדול.
 בתרגומי השת�性י במל' הכללית כל' מיון שאין ברור בדיק לאיזה מין של
 כל' התכוון המשורר. — גם את האותיות ראנן אני מחק לשתמי מליים (גם כאן
 אפשר ל'הכיר בתצלום את סימן הפיסוק אחר ה'א) המלה רא מקבילה ל'ראי בעברית,
 ואשר ל'כתב החסר יש להשווות בך = בכ' ב-AB, I, א, ט, וכיו'ב¹⁰). — את המלה דן
 אפשר ל'פרש על סמן השורש *danān* באקדמית. לחיות גדול. ל'חיות חזק: הקבלה
 לרבות ולעטם שבש' 12. כדי ל'הזכיר גם את השם דן באקדמית, בעברית, באקדמית,
 וגם בעברית משנית. המורה על מין מסוימים של כדמים¹¹. תרגמתי ספ' כדי להשתמש
 במלה המורה על איזה כל' גדול, כפי מה שהוכחה לפני זמן מה הפרופ' סוקניק¹²). —
 13. מת שמות. את המלה מת פירושתי על סמן *mutu* באקדמית, מותם בעברית. הכוונה
 לאלים יושבי השמיים. כבעל ומשפחתו. אולי גם המארה היה שיך ל'סוג זה של אלים.
 ולפיכך היו כל' ביתו מסוג הכללים השיכיים ל'אדורי השמיים. — 13-ט'. הכוונה דומה
 ל'כוונת החرون הקודם, דן מת שמות: הם הם הocus והגביע שהאללה הגדולה, אשרה,
 אהובה ל'השתמש בהם. — זאת, כאמור האשה, הגברת כינוי ל'אשרה הנזכרת
 בצלע המקבילה. — תראה, תחזו, ל'שון בחירה, כפי מה שכחוב: ועתה ירא
 פרעה איש נבון וחכם וישיחו על ארץ מצרים (ברא' מ"א, ל'ג); או: ועתה תחזו מכל העם
 אנשי חיל (שם י"ח, כ"א), וכיו'ב.

**אלפ' (16) כר' יכח בחרמר
 (17) רבת ימסך במקבילה
 לרבבות ימסך ממקבילה.**

אפשר כמובן ל'הבין גם אלפ' במקום אלפ', ורבבה במקום רבבות.
 המפרשים הקודומים חלקו את צלעות הפסוק ככה: אלפ' כד יכח, בחרמר רבבת
 ימסך, ואת המלה במסכה קשו אל הבא אחרת. גם אני חילקתי ככה, לשעבר,
 ותרגמתי: אלפי כדים יכח, רבבות בחרמר ימוסג¹²). אבל עכשו, מתוך עיון נוספת, נדמה

(10) חמלים עטם רא, לומד עצום למראה, מזכירות לנו את הביטוי המקראי גדרול
 למראה (יחור כ'ב, י'), שעד עכשו התקשו בו המפרשים. אנו למדים עכשו שביוי זה שיך לפחות
 לקדמות של הדיאלקטים הכנעניים.

(12) על שימושה של מל' זו בלשנות השמיות דיברתי בפרטות, אגב פירושי לדברי הכתוב לא
 ידוע רוחי באדם לעלם (ברא' ו', ג'), כאמור על מעשה בני האללים ובנות האדם, העומד להופיע
 באנגליה (אם לא הופיע כבר).

(11) ר' PEQ אפריל 1940, ע' 59-60. והשווה עוד שימושה של המלה סט' בלשון המשנה.

(12) ר' רבין י"ג, ע' 4.

לֵי נכוון יותר לחקק ולתרגם כפי מה שרשמתי למעלה⁽¹³⁾). — המארחה מביא כדימ' רביב' של יין כדי למלא מתוכם כמה וכמה פעמים את הגביע. — 16. בהמר. את ב' השימוש אפשר לפרש בשני אופנים שונים: א) בהוראת עט (כך, למשל, בברא' ט' ד': בשער בזמו, או בירם) י"א, י"ט: נשחיתה עט בל חמו), כלומר כדימ' עם יין, כדימ' מלאים יין; ב) בהוראת ב' המשוחה (כך, למשל, בשירת האלים היפים והגעימים, שי: 6: לחם בלחם אי ושתוי בהמר יין אי, וכן במשלי ט', ה': גם לחם בלחמי ושתו בין מסכתיהם, ובקשר לפועל לפקח, דווקא כמו כאן, בנחמי הי' ט'ו): ויקחו מהם בלחם ווין). — בכל אופן, הכוונה היא שליחת יין בשיעור של אלפי כדימ', ומסך את מסכו בשעור של רבבות. הכמות הרבה מתבארת לא בלבד מתחום הנשיטה הרגילה גבומות, אלא גם מתחום המנגנון להרבבות במנות הניננות לאורחים כדי לחקוך להם כבוד רב; די להזכיר את הנסיבות שהcin אברם שבביל שלושת ה"אנשימים" בברא' י"ה. השווה עוד יישע' ס"ה, י"א: הערכים לצד שלחן, והמגאים לנו מוסך, וכן משלי ט' ב': ה': ועוד כאלה.

(18) קם יבד וישראל

מצלחות בידיו הגעיים,

ושיר הגיבור טוב קkol.

(19) מצלחות ביד נעם

יבד וישראל

ימשך טב קל

לאחר שהגיע לפניהם האורה מאכל' ומשתה, התחל' המארחה לשיר ולומר לפניו. המזמר איננו מות (וירדוֹו), ולא איזה אל' ששמו עוז (גסטר), ולא דנאָל (דייסוֹן), ולא בעל עצמו (די-רוֹו). אלָא האָל המארה. — 18. יבד. שורש בדד או בוד-ביד, קרוב לערבית ב', להתחילה; השווה דהי'ב' כ', כי'ב': ובעת החלו ברנה. ובתולה: שם כ"ט, כי'ז: החול שיר ה': ועוד נחמי י"א, י"ז: ראש ההלה יהודה לתפלה. וכן יש לפרש את המלה ביתר המkommenות: בלוּח' II, ו', 31, וברשות נכ' וירת, 1. 37-38 (קשה לי להסכים להשערתו של גינזברג-orientalia, ע' 317 ואילך). — 19. בעט. לא תואר לשירה (וירדוֹו), ואף לא שם עצם פרטני (גסטר). אלָא תואר חמשורר; השווה D II, ו', 31: יבד וישראל נעם. مكان שאין לתקן את המלה נעים בשמו'ב כ"ג, א' (נעימים זמירות ישראלי), ואף לא להבינה בהוראת איש נחמד ויקר, אלָא שיש לפרש בקשר למיריות: מי שהגעים את זמירות ישראל, מי שחבר אותן בזיכרון נעהימה=משורר נעים. הקשר בין המושגים זמר ונעם, הנמצא גם בכתבאי אוגרית ובספרה. הריהו כפי הנראה מסורת. במקרא השווה עוד: תה' פ"א, ג': שאו זמרה ותנו תען כנור נעים עם נבל; שם ק"ה, ג': זמרו לשמו כי נעים; שם קמ"ג, א': כי טוב זמרה אלהינו כי נעים נאה תלהה. ועוד נמצאו למדים שאין לזכור בפסוקים אלו את השורש נעם על סמך הערבית שם, מכיוון שבאגריגת בא בקשר לזרמה דווקא נעם ולא נעם. — על תכנה של פיסקה זו השווה שם' ב', ו': ישב העם לאכל ושות ויקמו לzechק; ישע' ה' י"א: והוא כנור ונבל תען וחליל-זין משתייהם, וכן כתובים כיו'ב, כגן שמוא'ב י"ט, ל"ו; ישע' כ"ד, ז' ט'; עמוס י', ד' ט'; ועוד⁽¹³⁾).

(13) יש לשים לב אל הנקודות המתגלות לעיניyo לרגילה חולקה זו: א) בין בחמר ובין במסכתה; ב) בין התחלה הפיסקה הבהה (קם, ש' 18) ובין התחלוותהן של שתי הפיסקות שלפניה (קם, ש' 4b, גדר, ש' 6b).

(14) כמובן, כדי היה להכיר גם את הצירום ואת תחbillיטים רבים מארצות המזרח המתארים מחולות וגיניות בשעת הסעודות. בשורת שמללה לא התכוונתי אלא להביא את הנקודות המקראיות.

(21) על בעל בצרה (22) צפן
יחתר בעל (23) בננה
פָּנָה בַּעַל לְנוֹתִי.

21. ע. פירשוּהוּ: עַלה (וירולוֹ, גסטר); ע. כלומר שהמשורר שר על דבר בעל (דיוסט), ועוד. ע. נדמה, כי אף-על-פי שאין יו"ד בסוף המלה יש לראות בה עבר של פועל ע. (כמו דוגמאות של עבר מנחני ע. בכתיב זה ישנן בכתבאי אוגרית). השווה AB I, א', 58: יע. בצרה צפן. והכוונה היא שאחר שכיבדוּהוּ בסעודה ושימחוּהוּ בזمرة. הלא לו בעל וחזר למקומו. כיו' באזהר מסופר בעילית דנאא (D II, ח', 31-33) שאחר שנתארה כתירח טהרה בבתו של דנאא, ונתקבֵד שם במאלך ובמשתה, פנה וחו'ר למעונו (תבע כתירח אהלה, הין חבע למשכנתה). — 22. צרת צפן. תרגמתי ירכתי צפוני (פָּנָה בַּעַל זההס בזמנו של דנאא). — 23. צרת צפן. 21-22. תמר. גשו נסיבות רבים פפרש מלה זו מלשון אמר, לשון זמינים. כדי לציין שיש בכתבאי אוגרית ביטוי נרדף לצרת צפן, והוא מרימים צפן, והנה במלכ"א י"ט, כ"ג וביבשע, ל"ז, כי כתוב מרום הרים בהקבלה לירכתי צבונן. — 24. תמר. מלשון תמר, ולא עלו בהצלחה. פירושתיה מלשון ס. פנה, הלא לו (בניין ריפלכסיבי). — 25. בננה. לא בנותיו, כי השמות הבאים אחר כך הם שמות נשותיו של בעל⁽¹⁴⁾. גסטר הציע שתתי אפשרויות אחרות: א) בנותיו, במשכנותיו; ב) בגודלו (על פי הערבית ע). נדמה שפירושו הראשוני של גסטר הוא הנכון.

ישור פרדי בת אֶר	יען פרדי (24) בת אֶר
אֲפָן טָלִי (25) [בת רָב]	אֲפָן טָלִי (25) [בת רָב]
פָּרְדָּר יְדֻעַ (26) — — —	פָּרְדָּר יְדֻעַ (26) — — —
אָמָ — לָת (27) — — —	אָמָ — לָת (27) — — —

23. ע. מלשון ע. אין, כלומר הבט. שור; השווה הווע י"ד, ט': אני ענייתן ואשורנו, כלומר אביכ' או' באהבה. על חור למקומו והשתעשע שם בחברת נשותיו. — 24. פדר ידע. על פסוק זה המקוטע א"י-אפשר ליחס פירוש כ' שהוא^(14a). — 25. אחר ש' 26 העמוד קוי, ואין קרווא בו מאומה, מלבד שלוש אותיות, המועלות בספק גדול, בסוף ש'. 29.

הערה נוספת (עי' ל'מעלה, ע' 48. העירה 8)

על הפטיקה VAB, ד', 32-39, הצינו כמה פירושים. שונים בהרבה זה מזה, וירולוֹן (La déesse Anat, 47-43 ע. 143), דיוויז (ע' 596). גסטר (1940), ע' 138-139, נאצה JAOS נ'ich (1938), ע' 298 רוזנטל Orientalia ט' (1940), ע' 294. אונבררייט BASOR מס' 84 (דצמבר 1941), ע' 15-16; ולפי מה שנדמה לי אין אף אחד מפירושים אלה מתקין על הדעת. אין הכוונה כאן, כפי

(14) ר' פירושי ל-AB-II, א', 14-16, כ-AB-II, ז' (1938), ע' 273; ול-AB-I, ח', 10-11, בתביב' י'ב (חס"א), ע' 176-177.

(14a) על סmak פירושו למלה ויען משער ד' ב. מיילר שאoli אפשר לפפרש ידע בש' 26 מלשון בעול. אם נקבל השערתו זו נוכל אולי להשלים את המלה שבסוף ש' 27 [י]ת, ככלומר ילאה.

מה שהבינו אחדים, שהאהה ענת רמסה ברגליה איזה א' אחר וшибרה את צלעותיו או שקרעה אותו לקרים, והף אין כאן, כפי מה שהבינו אחרים, תיאור סימני התרגשותה, המראים כיצד היא מבהה בכליין ענים לבאו של האל, שהופיע לעיניה. הפיסקה מהבارة בברור על סמך שני יסודות, והם: א) הצד השווה שבינה ובין הפיסקה הדומה שבוח AB II, ב') 20-12; ב) ההקבילות המקראיות. בשתי הפסיקות האוגרייטיות מסווג שאיו אלה (ענת ב-AB V, אשרה ב-AB II) רואה אותה אל (גפן ואגר ב-AB V, בעל וענת ב-AB II), המתקרב אליה. ובשני המקרים יוצא מתוך דבריהן הראשונים של האלוות למקיריהן שהן חוששות שלא מטרת הביקור היא להשמיעו איו שמוועה רעה ונוראה. ב-AB V, שואות ענת: איזה אויב קם לו פגע? וכוי וכוי¹⁵); וב-AB II. אף על פי שדבריה של אשרה מקוטעים בזווית, בכל אופן ברור שנמצאת בתהילתם מלה מהשורש מ-ח'ן, כלוודר לה הכות. ואחר כך: בני... [ברת אריה], כלומר: בניי... עדת זרע, זאת אומרת שהיא מתירהה שמא מי שהוא הכה או רוצה להכות את בניה.— ככל זה מהאיימה יפה הפיסקה הנידונית,iani מתרומה ומפרשה כדלקמן (אני מביא כאן רק את הטכט ש-AB V, מכיוון שהוא שב-AB II, מוקוטע במידה מרובה):

או ראתה ענת את האל,
ובה נפלו בונליות
מאותר בקסלה השרה
וממעל קויש בוניה,
התחלתו צדי בקסלה,
הקדוש שורי נבה.

(29) הלם ענת הפה אלם
ביה פען (30) הרטט
בעין בסל התבר
(31) עלן פנה חרע
תען פנה (32) כסלה
אנש דת טרה

כל הביטויים שבפיסקה זו, לאחר המשפט הראשון, הם לשונות צורה ועקבון וחודה מפני אשון שקרה או שמייראים שהוא יקרה. — 30-29. בה פען חטה. השווה תה'ל, ע"ג, ב': ואני ממעט נטו רגליי כאן שפכה אשרי השורש נטט (נט'). הקרוב ל-גטי, איןנו מתרשם יפה כאן אלא על סמך הקבלה מקראית זו. — 30.بعدן. על ידי הסיום — נוצר תואר הפוועל. המורה העיקרית של בעד הריהי כידוע אחר. — כסל תבר. בין אותן הפסוקים שבהם משמש השורש שבר ביחס לאסון או לשומות אשון (כגון ירמ' ה/ כ"א; כי'ג, סי' תה' ס"ט, כ"א; ועוד). יש להזכיר ביחס את יהוזק' כ"א, וזהו בן אדם האנד בשברון מתחנים (בפס' י"ב: על שומותה כי באח וגוו). כי שם נזכר השורש שבר דווקא בקשר אל מתחנים. שם נרדף לכסל אשר בטכט האוגרייתי. יש בפסק זה של יהוזק' אישור מכריע פירושי על כל הפיסקה הנידונית. — 31. ע"ן. על הסיום — עי מה שהערותי למלחה על המלה בעדן. — תדר. הוייה סימן לריגשות הניל. — 32-31. תען פנת כסלה. רעדת המתנים (במקרא באות בקשר למתחנים לשונות של מועקה, מעידה, רחיפה, חלחלה) מתבררת יפה פפי פירושי: השות, דרך מש'ר, ישע' כ"א, ג': על כן מלאו מתחני חלחלה צירום אחזוני צירוי יולדת; נחותם ג' י"א: וגב נמס ופיק

(15) את הפיסקה המתחילה, במלה טרד (ש"ז 44 ואילך) אני מפרש ככה: האם טרד (turida) בעל מרומי צפון? האם קש נורוז? האם נצדרה אונז' (יש לגורום, כפי מה שיצא לי מתוך החון בתצלום, מש צזה עץ אדנה) האם גראשאו מכוס פלבוטו? וכו' וכו'.

ברכחים וחלילה בככל מתחנים. — 32. אָנְשׁ. כולם פירשו מלה זו בדוחק כשם עצם, בהוראות שונות. נדמה לי, יותר לפשרה כפועל מquivל בהוראותו ל-חַעַז. באקדית העתיקה פירושו: ל-הצד עוז. ואפשר גם לhabbin בהוראה הרגילה של השורש אָנְשׁ, כלוּמֶר ל-חַלּוֹשׁ, לרפהות. ביחסו במקום הנ"ל פס' י"ב: וְרוֹן כָּל יָדִים. וכן כמה פעמים במקרא ל-שֻׁוֹן רפיוּן ידים בעניין דומה ל-עניןינו. וכן בא במקרא השורש אָנְשׁ בקשר ל-שבר כמו כאן: ירמ' ל', י"ב: אָנוֹשׁ לשברך; וכן שם, ט'ו: מה תזעך על שברך אָנוֹשָׁה מכתך; וכן תה' ס'ט, כ"א, אם יש ל-נקה, כפי מה שהשיבו רביהם, ואָנוֹשָׁה (חרפה שכבה ל-בָּי ו-אָנוֹשָׁה). — דת טרה. [השריריים] אשר בגבה. אפשר היה גם לhabbin: [הצלעות] אשר בגבה או כיו"ב. התרגומם שרשתי ל-מעלה נדמה לי קרוב יותר, מפני החקבלה ל-כְּסֵלָה. ועל-סמן הכתוב באיוב מ', ט'ז: הנה נא כחו במתחני ואנו בשעריו בطنנו. — ל-כל הפסיקה בכללותה אפשר להשוו עדר כתובים כגון תה' נ"ה, ד"ר: מקול אויב מפני עתק רשות כי ימיטו עלי און ובאך ישטמוני, לבני יחיל בקרבי ואימות מות נפלו עלי, יראה ורעד יבא ב-בִּי ו-חַסְנִי פלאות, וכיו"ב.

ה"מ' הסופית" (= mā ?) בשפתلوحות אוגרית¹

מתא אברהם דב זינר

אתה החידות המעניינות בלשון האוגריתית היא המ"ם הסופית האנקליטית. היכולה להתהבר ל-כאורה אל כל חלקו ה-הבר לשם תוספת-חיזוק או הדשה²). גינזברג היה כנראה הראשון שהרגיש במליה עודפת (enclitic particle) זו, והוא ראה בה בראשונה³ מ-ל-ת'-חיבור המקבילה ל-ma- באקדית, אבל שונה הימנה במקצת לפני שימושה, דהיינו באוגריתית מתהברת המ"ם אל הפועל השני, ואילו באקדית — אל הפועל הראשון. אחר-כך⁴ הפתיעה את גינזברג העובדה שאותה מליה עודפת עצמה מתהברת כנראה לא אל פעלים בלבד, כי אם גם אל שמות; הוא הוכחה אפוא לשנות את דעתו הראשונה ולומר כי mā איננה מלת חיבור, אלא היא מתאימה למליה ל-ma- באקדית, mā או טם בערבית-זרותית, היכולה להתהבר אל כל מלה ומלה לשם תוספת-חיזוק⁵.

השערתו זו של גינזברג נתמכלה על דעת רוב החוקרים ובuzzורתה נתפרשו כמה טפסטים קשים בلوحות אוגרית. שלא היו יכולים לחתור ב淂דרה. ואולם בזדק כבר העירו מונטגומירי והאריס⁶, שמה שנחשב למ"ם הריבוי או למ"ם הזוג יכול

¹) חנני שמה להודות כאן למורי ורבי פרומ' מ. ד. קאסוטו שעודוני בעצמו לחקרת הספרות האוגריתית ולמור' פרומ' ב. ג. ה. טורטשינגר שאף הוא עבר בטובו על מה' של מאמרי זה.

²) ר' תרבץ ד' (חרצ'ג), ע' 388. ³) השווה דבריו: JRAS 1935, p. 47. ⁴) מונטגומירי — האריס, The Ras Shamra Mythological Texts, 1935, pp. 107-108 (glossary).

⁵) ר' תרבץ ד' (חרצ'ג), ע' 388. ⁶) השווה דבריו: JRAS 1935, p. 47, p. 47, p. 47. ⁷) בדבר משמעו הפעטמֶת (האמפטטֶת) של המ"ם-דווקא בסוף פעול — קדם כנראה אולברירית לגינזברג [חשוה JPOS 14 (1934), p. 121, n. 88].